

"יציאת ישראל ממצרים תישאר לעד האביב של העולם כולו"

הרב קוק, מגד ירחים

מהסגר לליל הסדר

הצעה לסדר משפחתי לליל הסדר תשפ"א
... מבית ארגון רבני צהר ...

ארגון רבני צהר
היהדות של כולנו

מה השתנה הפסח הזה? נראה כאילו הכול...

ייתכן מאד כי גם בליל הסדר תשפ"א, כמו בשנה שעברה, אתם נמצאים לבד או בסדר קטן ממה שהייתם רוצים. אנו מקווים כי המדריך הזה של ליל הסדר יעזור לכם להוסיף עוד משמעות לזמן המיוחד הזה של השנה.

אבל...?

אולי השנה את ה"מגיד" תספרו על הספה בסלון כמו שתמיד חלמתם? אולי השנה הסדר יהיה מותאם יותר לצרכים שלכם? סדר אינטימי וכן שלא צריך להרשים אף אחד.

בדיוק כפי שקיווה העם היהודי, שחיים בפחד מתמיד יסתיימו מיד בצאתם ממצרים, כך קיוונו כולנו שמגפת הקורונה תהיה נחלת העבר עת נסב לשולחן הסדר בתשפ"א. למרבה הצער, זו איננה המציאות והקורונה והשלכותיה עדיין מצויות כאן. אך, למרות כל זאת, ניתן לקחת אתגר זה ולראות בו הזדמנות. הזדמנות להתחבר למשפחתיות ולבית הפרטי והזדמנות לקרוא את אותם טקסטים עתיקים בהסתכלות מציאותית ורלוונטית לחיינו. בקבצים המצורפים תוכלו למצוא חיבור למציאות החדשה, חיבור בין ההווה לרעיונות ההגדה.

זאת בצירוף הצעות לשיח או משחק לגדולים וקטנים, כדי לאפשר ביטוי לתחושות ומחשבות ולהגביר את החוסן המשפחתי.

אז קחו לכם זמן לקרוא, לבחור מראש, ולהכין את מה שמדבר אליכם, ואל תשכחו, הדבר הכי מדבק בעולם הוא השמחה!

"תכונת השמחה היא שחוזרת ופועלת בכל ענייני האדם. כשאדם שמח - הוא חי חיים שמחים, שמחה שפועלת על כל מעשיו, ועל כל מה שבא איתו במגע, והוא משמח גם אחרים בסביבתו".
(הרבי מליובאוויטש)

היו מוכנים לטדר השנה. לפניכם:

מהסגר לליל הסדר רעיונות לליל הסדר בצל הקורונה. הצעות לחיבור בין סיפור יציאת מצרים וההווה של כולנו.

משחקים ביחד 10 הצעות למשחקים ופעילויות מותאמים דווקא לפסח תשפ"א, לליל סדר שמח משפחתי ומגבש.

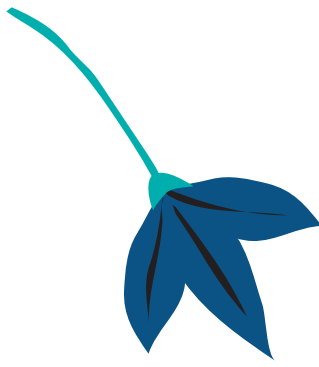
עושים סדר בבית כל מה שצריך להכין לסדר כהלכתו.

ומה צריך לבוא עכשיו?! עורכים סדר בפעם הראשונה? אנחנו איתכם סימן אחר סימן.

"ה אַל רַם שְׁלַח גּוֹאֲלוֹ / כִּימִי קָדָם בְּנִיטָן נִגְאָלוֹ"

(ר' דוד ריאחי, גאל יבוא)

תח שמח ובשורות טובות
ארגון רבני צהר

יש משהו מאוד עוצמתי בסדר קטן במשפחה גרעינית.

הוא מחייב אותנו להיות בקרבה עם עצמנו וילדינו. הוא מחייב אותנו לספר את הסיפור שלנו האישי והלאומי, ולהישאר מרוכזים בשיח רלוונטי לחג מיוחד זה.

זו הזדמנות נהדרת לקיים את מצוות "והגדת לבנך ביום ההוא" כפשוטו. נעשה הכול כדי לצאת מלילה זה מחוזקים. אני תקווה כי החומרים המצורפים יהוו בסיס רלוונטי ומעשיר לסדר שלכם, לסדר רוחני, מעודד ואמיתי.

יהי רצון שבמהרה יסיר מעלינו ה' נגיף זה ונחזור לשגרה מבורכת ושל קרבה ועשייה מלאה, ונשכיל לקחת איתנו הלאה משהו משמחה פשוטה ושלמה זו.

באבנו אנו תמיד יחד בברכת חג פסח כשר ושמח

הרב דוד סתיו
י"ר ארגון רבני צהר

- צוות היגוי: הרב אוריאל גנזל, הרב בעז גנוט, הרב צחי להמן
- כתיבה: יוכי נדבצקי, הרב הראל ואסתי מקייס, הרב אבישי מזרחי
- עריכה: יוכי נדבצקי
- עריכה לשונית: שמואל מרצבך
- עיצוב: זליגר שומרון

בחרנו עשר תחנות לאורך 'מגיד' (בעיקר) שדרך נרצה להתבונן, באמצעות שיח או פעילות, ביציאת מצרים של אז ובמציאות החדשה שאנו חווים בימים אלו. בכל תחנה יש רעיון אחד ולעיתים יותר. המלצה להתאמה לפי גיל מסומנת באייקונים שונים.

בין חול לקודש

את הקושי הכרוך במעבר מימי החול לקודש תיאר הרש"ר הירש במילים הבאות: "האדם, הנברא בצלם אלוקים, בחכמה ובתבונה... למען אשר ישמח כאלוקים במעשיו, רובץ תחת משא חיי השעה, גונח רתום לעול הארציות, תר אחרי מזון בקוצר רוח ובזיעת אפיים, ואזנו אטומה לשמוע בקול ה', המבקשו וקורא אליו: 'איכה?' (מתנה טובה, עמ' כא). השנה, כאשר אנשים כה רבים מודאגים וחוששים מהמצב, ואף מבודדים, המעבר מן החול לקודש עשוי להיות מאתגר במיוחד.

הגמרא מלמדת אותנו כי בידינו נתון הכוח לקדש את הזמן: "ישראל דקדשינהו לזמנים" (ברכות מט ע"א). את היכולת הזו קיבלנו דווקא בחודש ניסן, כלשון הפסוק "החודש הזה לכם ראש חודשים" (שמות יב, ב). ברגע המעבר מהחול לקודש, הקידוש, אנו שואפים לנכוח בהווה המלאה של הזמן הזה; לא רק לומר את מילות הקידוש, אלא לקדש את החג באמת, להתגבר על חוסר הוודאות ולהתפנות לשמחת החג.

המעבר מימי החול אל החג דומה למעבר המוכר מימי החול אל השבת. שאלו את הילדים: אילו הכנות אנו עושים לקראת המעבר הזה? מה שונה - בנו ובבית - בין ימי החול לבין ימי החג והשבת (לבוש, שולחן ערוך, סדר יום וכו')? אפשר לשים לב כי אף שהשגרה השתנתה מאוד בזמן האחרון, ההכנות לשבת ולחג נותרו כמות שהן והן משמרות איזשהו עוגן בחיים שלפני כן.

גם אם כרגע אתם מרגישים בכינת "כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה'" (דברים יב, כא) - מה יסייע לכם לעשות את המעבר לתודעת החג?

השנה, לפני אמירת הקידוש, השתהו עוד רגע, העבירו מבטכם על פני משתתפי הסדר ותנו מקום בדבריכם לשונות של הסדר הזה. התייחסו לפער בין מה שחשבתם לעשות וציפיתם לקיים, לבין מה שמתרחש בפועל. דברו על רגשות וציפיות.

להפוך את הזמן למשמעותי

לא תמיד אנו יכולים לשנות את המציאות אך "לבנו מסור בידינו" (על פי ספר החינוך, מצווה תטז). אנו יכולים לשנות את היחס הנפשי שלנו כלפי המציאות, לא מתוך אידיאליזציה של המציאות אלא על ידי האופן שבו אנו בוחרים לפרש אותה, הפרשנות שבה נבחר תקבע כיצד נחוה את המציאות. קידוש הזמן - משמעותו להפוך את החול לקודש, את האפור לנוצץ, ואת הסתמי למשמעותי ומכוון. כיצד ניתן אפוא לקדש את הימים המורכבים שעוברים עלינו?

שוחחו עם המסובים ושאלו אותם: אילו דברים תרצו שנעשה בבית כמשפחה בזמן הסגר (כשמדובר בילדים קטנים, לעיתים עדיף להשתמש בביטויים אחרים; לדוגמה 'שגרת חירום')? איזה דבר תרצו שנעשה וכשתסתכלו לאחור תוכלו להגיד בסיפוק 'איזה כיף, עשיתי זאת'?

איזו קריאת השכמה מביאה הקורונה לעולם? איזו מהות ואיזו משמעות אתם מוצאים במציאות שנכפתה עלינו? כיצד אפשר להפוך מר למתוק? כיצד אפשר להתבונן באופן חיובי ומאיר על מצב מעורפל ומדאיג?

ב יחץ

השעבוד והגאולה הם שני צדדים של אותה מטבע

אנו נוטלים את המצה האמצעית ומחלקים אותה לשני חלקים לא שווים. החלק הגדול נשמר לאפיקומן, ואילו החלק הקטן "הא לחמא עניא". אותה מצה ממש מגלמת אפוא את הגלות, העוני והסבל, וגם את השפע והגאולה. לכאורה ניתן היה ליטול מצה אחת כדי שתסמל את העבר וליטול מצה שנייה כדי שתייצג את העתיד; אלא שכנראה, את העושר, השפע והגאולה אפשר להבין באופן עמוק רק מתוך העוני. השעבוד והגאולה תלויים זה בזה. השעבוד בונה את הגאולה.

בימים אלה, כאשר אנו ספונים בבתינו, הבסיס הכלכלי מתערער והמצוקה מוחשית, ה'יחץ' מזכיר לנו שהדרך לגאולה עוברת בשעבוד והוא נותן לנו מבט חדש על אופי הגאולה. באופן סימבולי, דרך שני חלקי המצה אנו מתפללים שהחלק של המצוקה יהיה קטן בעוד החלק של הגאולה יהיה מהיר וגדול, עד שבמבט לאחור יהיה הכול בעינינו כימים אחדים.

שאלו את המסובים: האם המצה היא סמל לשעבוד או לחירות? מדוע לדעתם מצה אחת (מתוך השלוש) מגלמת הן את השעבוד הן את הגאולה?

בפירושו להגדה של פסח כתב הרב לורד יונתן זקס זצ"ל כי העובדה שאותה מצה המגלמת בתחילת הסדר לחם עוני הופכת בסוף הסדר ללחם המסמל את החירות מלמדת כי ההבדל בין חירות לבין עבדות אינו תלוי באיכות הלחם שאנו אוכלים - אלא בהלך רוח שבו אנו אוכלים אותו. יתרה מזאת: כבר עתה אנו יכולים לראות את המצב הקיים כשעבוד ועוני או כבסיס לחירות שבוא תבוא.

לחשוב על המחר

להשאיר חלק מהמצה להמשך משמעו לחשוב קדימה, על המחר ועל הצעד הבא. לא "אכול ושתו כי מחר נמות" (ישעיהו כב, יג), אלא ההפך - "והכינו את אשר יביאו" (שמות טז, ה). אדם המתכונן לבאות הוא אדם שיש לו תקווה ותוכניות. "איזהו חכם? הרואה את הנולד" (תמיד לב ע"א).

בשבועות האחרונים אנחנו נדרשים לעשות פעולות מנע רבות בהווה כדי למנוע אסון לאומי בהמשך. דונו עם המסובים: היכן אנחנו חיים יותר - בעבר, בהווה או בעתיד? כעם או כפרט? עד כמה אנחנו מתכננים את הצעדים הבאים בחיינו ועד כמה אנחנו 'זורמים' וחיים 'כאן ועכשיו'?

אנו חוצים את המצה ומשאירים את החלק הגדול להמשך הערב, לחלק ה'צפון' בסוף הסעודה שבו נאכל את האפיקומן בתיאבון. אנו שומרים צידה לדרך, "החכם - עיניו בראשו" (קהלת ב, יב) אמר שלמה המלך, כלומר החכם מביט קדימה וצופה את פני העתיד. צידה להמשך הדרך איננה רק מטען פיזי, אוכל ובגדים; היא נמצאת גם בראש - במחשבות ובתכנונים. הבה נביט לעבר המחר ונדמיין כיצד ניראה בבוקר אחרי שהווירוס ייעלם. האם נתנהג בצורה שונה לסביבה שלנו? מה למדנו במהלך התקופה הזו - על חברות, משפחה ועוד - אשר יסייע לנו בהמשך?

ג הא לחמא עניא

לשנה הבאה בני חורין

חויית הזמן ביהדות היא חויה של רצף, כאשר ההווה הוא החוליה המחברת בין העבר והעתיד. ממקומו העכשווי בהווה אנו מתכננים על מה שהיינו בעבר, ומישירים מבט לאתגרי העתיד. "לשנה הבאה בני חורין" היא תובנה אישית שאומנם איני בעבדות, בעבר, אך עד לחירות עמוקה יש לפניי דרך ארוכה.

במצב הקיים, אנו נאלצים לשנות הרגלים, מסיבות טכניות ומהותיות. לעומת החיים בתרבות שצורכת ללא הרף, אנו צריכים להסתפק בפחות - במה שיש סביבנו.

מעבודות למה אתם חשים שהמצב הנוכחי שחרר אתכם? מה אתם מאחלים לעם ישראל כעת? דמיינו את הסדר בעוד שנה: במה הוא יהיה שונה מהסדר היום? מה אתם עושים עתה שונה מכורח הנסיבות אך למעשה תשמחו לאמץ גם בשנה הבאה?

בתקופה האחרונה אולי לא יכולנו לצאת ולקנות דברים שרצינו, אולם מצאנו פתרונות חלופיים. כיצד אנו יכולים להסתדר עם דברים שנמצאים אצלנו בבית ולהסתייע בהם לשימושים מגוונים אחרים (לדוגמה: שמירה שהתכסיתי איתה בלילה יכולה לשמש לי במשחק בבית כאוהל או לדמין פיקניק בשטח הפתוח)?

למה אנו זקוקים בפסח הזה?

"כל דצריך יתיי ויפסח" - בכל הפסחים הבית היה פתוח לרווחה; עניים ונצרכים הוזמנו להיכנס; השולחן היה ערוך למשתתפים רבים, לבני משפחה וידידים קרובים. ופתאום - בדידות! ליל סדר מצומצם.

"כל דצריך" - בכל דור יש 'צורך' אחר; כל פסח והנצרכים שלו. בפסח תשפ"א יש צורך בבדידות, בהתרחקות מהדבקה מסוכנת. זהו צורך השעה. "כל שצריך יבוא ויפסח" הפעם במשמעות "ידלג", יותר על ההסבה בסעודה מרובת משתתפים. יש עזרה שמתבטאת בקרבה וחיבוק ויש עזרה שמתבטאת דווקא בריחוק. האהבה של פסח תשפ"א מתבטאת דווקא בהתרחקות זה מזה. ככה זה כשאוהבים: חושבים על מה שהשני צריך; לא על מה שאני רוצה לתת אלא על מה שהוא צריך - ורוצה - לקבל.

גם בחיי שגרה, לפעמים הנתניה הגדולה מתבטאת ביצירת שקט, בהענקת מרחב ובהתרחקות מאפשרת. לאחרונה אמרה מרים פרץ בריאיון כי בכל השנים השתמשנו ברגליים לשוטט בקניונים ובעיניים לראות ולרצות... אך כעת האיבר הכי חשוב בגופנו הוא הלב. זהו הזמן להרחיב את הלב. כאשר הלב אוהב, גם אם אתה רחוק ממני - אתה קרוב.

העניקו מתנה בפנטומימה מלבכם אל לב היושב לידיכם.

אילו צרכים חדשים פגשתם בשנה החולפת? מה אנחנו יכולים להעניק לסובבים אותנו כדי למלא את צורכיהם?

ד : מה נשתנה?

הפסח הזה מכריח אותנו לשנות ולהשתנות

התעוררנו לעולם חדש ולסוג של מהפכה: מהפכה בהרגלי ההתנהגות שלנו, ותחתיהם הרגלים חדשים שגם כשהווירוס ייעלם, חלק גדול מהם יישאר. ליל הסדר אמור מלכתחילה להיות שונה ולעורר - בעיקר את הילדים - לשאלות; אך למעשה החזרתיות מדי שנה מייצרת אדישות גם לשינויים הללו. השנה סדר הקורונה מזמן אפשרויות וממש טובע מאיתנו לעשות שינוי.

התבוננו: מה אתם יכולים לעשות אחרת השנה שיתפוס את תשומת לב הילדים, כך שיגידו 'מדוע זה אחרת הלילה?'. אפשר לערוך הסבה בצורה אחרת מבכל שנה, לשיר שירים אחרים, להחליף בגדים לאורך הסדר (כמו צוותי רפואה שמטפלים בחולים ובכך להביע הערכה אליהם). אפשר שהילדים יהיו אלו שיחביאו את האפיקומן וההורים יחפשו אותו, ואפשריים עוד ועוד שינויים. היום, יותר מתמיד, אנו רוצים להאזין לשאלות הילדים, ובעיקר למה שמסתתר מאחוריהן.

שינוי הוא כמו עסקה, מקבלים משהו וגם משלמים בעבורו. מהם 'פרטי העסקה' של השינוי שאותו אתם חווים? מה אתם מקבלים כתוצאה ממנו ומה אתם נותנים בעבורו?

הכינו שני פתקים: על אחד כתבו 'אני מרגיש נוח עם שינויים', ועל השני כתבו 'שינויים גורמים לי אי-נוחות ואני משתדל להימנע מהם'. הניחו כל פתק על קצה מנוגד של השולחן כך שתיווצר סקלה דמיונית ביניהם. העניקו לכל משתתף פתק עם שמו (או 'חייל משחק' כלשהו) ובקשו ממנו למקם את עצמו על הציר המתוח בין שני הפתקים. בקשו ממנו לשתף את שאר המסובים בבחירה שלו. לא פעם הבחירות יהיו מפתיעות. השיח הוא הזדמנות מצוינת לדיבור עקיף על השינויים שנכפו עלינו מחדגיסיא ועל הרגשות השונים שלנו ביחס אליהם מאידךגיסיא.

למה השתנה הלילה הזה?

המילה "מה (נשתנה)" יכולה להתפרש בשתי דרכים. הדרך המקובלת היא 'מה ההבדל בין הלילה הזה לכל הלילות', ועל כך אכן עונה האב ומציין את ההבדלים; אולם אפשר לומר כי הבן שואל 'למה שונה הלילה הזה? מדוע דווקא הלילה אנו מסבים?'. לפי פירוש זה, הבן רואה את ההבדלים בעצמו ואינו מבקש לדעת מהם השינויים, אלא לשם מה הם נעשים. רק אחר ארבע קושיות מבין האב את עומק שאלת הבן, ואז מגיעה התשובה המפורטת: עבדים היינו לפרעה במצרים.

בעקבות המצב, הפיקה הסוכנות היהודית סרטון שבו נותן נתן שרנסקי, מי שהיה כלוא במשך תשע שנים בכלא הסובייטי כאסיר ציון (וחצי מהן שהה בבידוד), חמש עצות לבידוד שלנו וגם קצת פרופורציה. העצה הראשונה שלו היא לזכור תמיד מדוע אנו יושבים בבידוד. הוא עצמו הזכיר לעצמו תמיד כי הוא 'חייל' וכך נתן למאסרו משמעות בעיני עצמו. גם אנחנו, הוא מציע ומבקש, צריכים לזכור לשם מה אנו יושבים בבידוד: ישנה כעת מלחמה גלובלית ולנו יש בה תפקיד. הרבה מהניצחון תלוי בהתנהגות שלנו. ה'למה' נותן כוח להתמודדות.

העצות הנוספות ששרנסקי מעניק לנו הן:

1. אל תבנה על זה שזה נגמר בעוד שנייה. זה מחליש וגם לא תלוי לגמרי בנו. מה שתלוי בנו הוא השאלה האם נישאר שפויים. קחו מטרות ועמדו בהם.
2. חוש הומור. אי אפשר להתעלם מההומור היצירתי סביב משבר הקורונה. הומור הוא בריאות והתמודדות. ספרו לעצמכם בדיחות גם בליל הסדר המורכב הזה.
3. תחביבים. היזכרו בדברים שאתם אוהבים לעשות בשעות הפנאי. את שרנסקי הצילה יכולת המשחק בשחמט.
4. זכרו כל הזמן שאנחנו עם אחד. הרגישו את הקשר עם כל עם ישראל באשר הוא. נעבור את זה ביחד.

יש לכם עצה מוצלחת משלכם? אנא הוסיפו.

ליל השאלות

בליל הסדר הזה לא רק הילדים שואלים שאלות. גם המבוגרים שואלים: מה יהיה מחר? איך נסתדר מבחינה כלכלית? האם ימצא פתרון? השאלה מקדמת את השואל. "לא הבישן למד" (אבות ב, ה) לימדו אותנו חז"ל. אלא שכדי שנוכל לשאול, עלינו להיות מודעים למה שיש (כלומר מה אנו יודעים) וכך לשאול על האין: על עובדה חסרה, סיבה או טעם. בבסיס שאילת השאלות מונחת אמונה גדולה ששום דבר לא מקרי או סתמי, שיש משהו גדול שמחבר בין כל החלקים הפזורים, ואנו חותרים להבין את התמונה הגדולה (או לפחות להאמין שישנה כזו). ליל הסדר הוא הזדמנות לטפח את ערך שאילת השאלות. זהו כלי המאפשר להציף אל עולמו הפנימי של השואל וחששותיו.

הכינו כרטיסים עם מילות שאלה. עודדו את הילדים להגדיל מילת שאלה אחת ובאמצעותה לשאול דבר שברצונם לדעת על שולחן הסדר. תגמלו את השאלות בחיזוק: 'שאלה מעניינת', 'שאלה מצוינת' וכיוצא בזה.

השוו בין תמונות המתארות ליל סדר בעדות שונות, ובקשו מהילדים לעמוד על ההבדלים.

מה השאלות שלכם על פסח תשפ"א? מה נשתנה הפסח הזה בעבורכם מכל הפסחים? מה אפשר ללמוד על עצמנו מתוכן השאלות המעסיקות אותנו?

ה : כנגד ארבע בנים

בארבעה מקומות שונים מתארת התורה את הדיאלוג בין הורים וילדיהם בנוגע לחג הפסח. השוני בין ארבעת המקורות הביא את חז"ל לראות כל מקור כמייצג סוג אישיות שונה - 'בן' שונה. ייתכן גם כי ארבעת הבנים אינם מסמלים אנשים שונים אלא שלבים נפוצים בהתפתחות אדם: מ'שאינו יודע לשאול' דרך 'תם' ו'רשע' ועד 'לחכם'. כך או כך, כל אחד מהבנים משמש כמהות שמתוכה מגיב השואל למציאות.

לפניכם מספר תמרורי דרכים: ביום-יום נותנים לנו התמרורים הכוונה כיצד להתנהג וממה להישמר; לפעמים הם מנחים אותנו לשנות כיוון מהדרך שתכננו לצעוד בה. בחרו את התמרור שמשקף את התגובה שלכם ביחס למשבר או את ההרגשה שלכם ביחס אליו. עם איזה תמרור אתם מזדהים? אילו מהתמרורים מתסכלים אתכם כעת? אילו תמרורים נוספים עולים בדעתכם? לחילופין, ההורה יציג סיטואציה מסוימת מהזמן האחרון, והילדים יציעו פתרונות על ידי בחירת אחד התמרורים ויסבירו כיצד התמרור הנבחר פותר את הסיטואציה.

קובץ תמרורי משחק להורדה

חיינו מתנהלים כעת במתכונת חדשה. לאותו אירוע בדיוק מתקיימות בו-זמנית תגובות שונות ברמת המדינה וברמה האישית. בשבועות האחרונים היה מעניין לראות כיצד בכל מדינה הונהג נוהל אחר, התקיימה מהירות תגובה שונה ורמת מוכנות שונה. מי הרשע, מי החכם ומי התם? מיהו זה שלא ידע לשאול את השאלות הנכונות?

איזה "בן" אתם ביחס למשבר? איזה בן אתה השנה?

והיא שעמדה :

והיא שעמדה: מי היא זו שעמדה?

מה אפשר לעם ישראל לעמוד אל מול המצוקות לאורך ההיסטוריה? העובדה ש"בכל דור ודור קמים לללותנו", היא זו שעמדה. הדוחק, המלחמות הצרות, הרדיפות לאורך ההיסטוריה, יחדו אותנו וגרמו לנו לברר בכל פעם מי אנחנו. "כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ" (שמות א, יב) - הסכנה לקיום היהודי אינה השעבוד אלא השפעה והחירות. דווקא כאשר לבן אינו מציק ליעקב, אנו חוששים שיעקב ישכח את זהותו. "ורם לבבך ושכחת את ה'" (דברים ת, יד). גם ברמה העולמית, בהיסטוריה האנושית, ממש כמו עכשיו, התרחשו מהפכות: תקופות עם קושי שלעיתים קשה לעכל מבחינה רגשית אך עם חלוף הזמן נתפסו כקפיצות. במבט לאחור נראות תקופות אלו כשעות צמיחה גדולות של התרבות, ולא בכדי. בזמנים של מציאות משתנה אין ברירה אלא למצוא פתרונות.

"אבל הבטחת!"; כמה פעמים מצאנו את עצמנו אומרים לאבא, אימא או מורה את צמד המילים הללו? ההבטחה נותנת לנו ביטחון שמהשו שאנו מאוד רוצים אכן יקרה. היא נותנת לנו רוגע, שלוה ותחושה שהכול יהיה בסדר!

”ברוך שומר הבטחתו לישראל”. ההבטחה של ה' לאברהם אבינו בברית בין הבתרים נתנה לעם ישראל כוח לכל אורך ההיסטוריה - דור אחרי דור. לא תמיד היה פשוט לנו כעם, אולם כשיש הבטחה, הרבה יותר קל להתגבר ולהמשיך הלאה. ”והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם”!

היזכרו בהבטחה כלשהי שהובטחה לכם על ידי הגנת, על ידי חבר או על ידי הורה. מה הובטח לכם? האם ההבטחה קוימה? כיצד הרגשתם?

ז : ונצעה

”קוֹלֵי אֵל אֱ-לֹהִים וְאַצְעָקָה קוֹלֵי אֵל אֱ-לֹהִים וְהֶאֱזִין אֱלֹהִים” (תהילים עז, ב).

האסון האמיתי של העבד הוא חוסר מודעות לעומק העבודות של עצמו. בני ישראל חשים את העבודות הגופניות הקשה, את עבודת הפרך, ועליה הם צועקים: ”ותעל שוועתם אל האלוהים מן העבודה” (שמות ב, כג). הקב"ה לעומת זאת ראה את מכלול השלכות השעבוד: את הנזק למשפחה, את הפרישות והפגיעה בילודה כתוצאה מהגזירות. הקב"ה ענה לא רק לתפילת עם ישראל על השעבוד אלא על מכלול העבודות: ”וירא את עונינו” (דברים כז, ז).

מה אנחנו רוצים לזעוק מעומק הלב הלילה?

”בשורתה הגדולה של התפילה היא עצם האמון בכוחם של הרצונות והכיסופים המפעמים בנו להשפיע על חיינו... יש המאמינים בכוחם של מעשים בדרך לתיקון עולם, ויש לעומתם הבוחרים להתבונן במציאות ולהתלונן... דרך הדיבור אפשר לתת דרור למחשבות, לרצונות ולכיסופים והדברים חוזרים מבעד למסכים ומגיעים ליעדם” (הרב דב זינגר, תכון תפלות).

אחרי הרבה לילות לא קלים בעבורנו - לילות שאולי היה קשה לנו להירדם בהם, לילות בהם התגעגענו לחברים ולמשפחה המורחבת - הלילה, השמיים פתוחים לתפילות שלנו. מה בא לנו לצעוק לה? ניתן גם לתת כמה שניות של שקט ולהכריז על תפילה אישית חרישית. אפשר להציע למסובים להצטרף.

נוכל לשיר כאן גם את מילותיו הנפלאות של יורם טהרלב: ”רק תפילה אשא / הוי אלי, אלי / שהשמש תעבור עליי / ותראה לי שוב את משעוליי / הוי אלי, אלי / רק תפילה אשא / שהשמש תעבור עליי / ותיקח אותי אל המסע”.

ח : עשרת המכות : איזו מכה ממכות מצרים הכי היית רוצה לראות?

תפקידן של מכות מצרים היה כפול: שחרור עם ישראל ממצרים, וגילוי שם ה' בעולם. ”למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ” (שמות ח, יח). גם זקני מצרים לא ראו מעולם 'מכות': הן היו תופעה חדשה ובלתי-מוכרת וכאות אלוהי הן הכאיבו למצרים בדיוק במקומות החשובים בעבורם. ”ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים - אשפיל שרי מעלה המנהיגים אותם עתה, כדי שיחול העונש יותר” (ספורנו, שמות יב, יב). המצרים עבדו לאל הנהר, לאלת הצפרדע ועוד; לכל מכה היה מסר סמוי שהובן היטב על ידי המצרים.

במובן בזה כולנו 'מצרים', ויש לנו אלילים לרוב. בשיח הציבורי אנו רואים התייחסות נרחבת לתחושה כי נגיף הקורונה פגע בדיוק בנקודות התורפה של התרבות שלנו: בקצב המהיר של החיים, בפירוד בין הורים וילדים, בתחושת השליטה במצב, בתחושת הכול-יכול שהאדם חש. הסדר החדש קורא לנו לשאול שאלות על תפיסות והתנהלות שעד לא מזמן היו דבר שבשגרה.

הזמינו את משתתפי הסדר לעצום עיניים ואולי גם לתת ידיים. אחד המשתתפים (או עורך הסדר) יוביל את המשתתפים באמצעות דמיון מודרך של אחת ממכות מצרים. כדי לספר סיפור אמין וחוויתי השתמשו בכל החושים: תארו מי הדמות (או הדמויות) שרואים ומי היא הדמות הדוברת; אילו צבעים יש מסביב; באיזו שעה האירוע מתרחש; אילו טעמים אתם מרגישים; אילו קולות נמצאים ברקע ומהי העוצמה שלהם; מהי ההתרחשות.

באמצעות הדמיון ניתן לחוות את המכה יחד ובאופן מוחשי ביותר.

שוחחו בנוגע לתחושות שעלו בתוכם תוך כדי הדמיון המודרך. מה הרגישו בני ישראל ומה הרגישו המצרים? היו רגישים לתיאורים של הילדים ולתחושותיהם לגבי המכות. ייתכן שיותר קל להם להתייחס למגיפה של אז, מאשר להביע רגשות ביחס למגיפה הנוכחית. מתוך השיתוף תוכלו לעשות השלכה לרגשות נוכחיים.

ט : דיינו: מהותה של גאולה

הפיוט 'דיינו' ממחיש את עוצמת הטוב והניסים שליוו את עם ישראל מלידתו. הוא מתקדם לפי סדר כרונולוגי. "דיינו - שמתוך מעלת היציאה לחירות זכינו אחר כך לכל המעלות; וזהו שנאמר 'על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת'" (שפת אמת, פסח). כשנמצאים בתוך השלב עצמו, לא ניתן לשער את השלב הבא; רק אחרי שיציאנו מהמצב, במבט לאחור, ניתן לראות כיצד השתלשלות המאורעות הייתה מכוונת, נדבך על גבי נדבך, והכול התהפך לטובה. כעת, שכאשר אנו נמצאים בעין הסערה, קשה - עד בלתי אפשרי - לראות את התמונה המלאה. רק כשהכול יעבור, נוכל להבין את הקומה החדשה שאליה אנו והעולם מצבליים.

הדפיסו מראש את השיר 'דיינו' וגזרו אותו לרצועות. בליל הסדר המשימה היא להרכיב אותו מחדש לפי הסדר הנכון. הוסיפו 'דיינו' חדש משלכם המתאים לשנה זו.

הזמינו את הילדים לשתף אתכם בדברים חיוביים שקרו להם לאחרונה ובדברים שאולי לא שמו לב אליהם לפני כן. מה נתן להם תחושה טובה? על מה הם רוצים להודות? זהו הזמן גם להודות לילדים (באופן אישי) על סבלנות, הכלה, הקשבה ואיפוק בכל התקופה האחרונה.

ך : פסח, מצה ומרור

רבן גמליאל בחר להציב את ה'מרור' בסוף, לאחר ה'פסח' וה'מצה', וזאת אף שבסדר העניינים המרור היה לפנייהם. אפשר שרבן גמליאל ביקש ללמדנו שהמרירות והקושי הם חלק מהותי ובלתי נפרד מהתהליך השלם של היציאה לחירות ומהישועה! רבן גמליאל מלמד כאשר ישנה "עת צרה היא ליעקב", "ממנה ייוושע" (ירמיהו ל, ז). אם נביט על עצמנו, נגלה שדווקא הקשיים והאתגרים הם מה שמצמיח אותנו ומה שמגלה לנו כי "יש לך כנפי רוח, כנפי נשרים אבירים" כפי שאמר הרב קוק זצ"ל. גם מהמשבר הזה, שיש בו הרבה מרור, נוכל לצמוח ולהצמיח כנפיים. אומנם אף אחד לא יכול להבטיח שזה יהיה קל, אולם בידינו לבחור האם נהפוך את המרור הזה לחלק מהותי מהצמיחה שבוא תבוא בעזרת ה'.

נסו להעלות בזיכרוכם קושי או אתגר שהצמיח אתכם. שתפו את שאר משתתפי הסדר בנקודה שבה גיליתם את 'כנפי הרוח' שלכם.

אנו מכירים את עצמנו ויודעים מהן החולשות שלנו, מה מכעיס אותנו ומה מעציב אותנו. האם אירע לכם שהצלחתם להתגבר ולא לבכות או לכעוס במקרה שבו בדרך כלל הייתם כועסים או בוכים? עודדו את המשתתפים וברכו אותם על גילוי הכוחות החדשים שלהם.

משחקים ביחד

10 הצעות לפעילות ומשחקים שניתן לשלב לאורך ליל הסדר שימו לב, חלק מהרעיונות דורשים הכנה מוקדמת מסוימת לפני החג

1 : מכתבים אישיים | נשמח אחד את השני למרות שאנו לא ביחד

למרות תכנונים מקדימים, השנה ניאלץ לחגוג את הפסח בנפרד ולא יחד עם המשפחה הרחבה או עם חברינו. כדי לשמח את מי שמאוד מאוכזב או יישאר לבד, ניתן לעשות את הדבר הבא:

1. חשבו את מי תרצו לשמח ולתת לו תחושת 'ביחד' למרות הבידוד;
2. הכינו מראש קובץ אשר יישלח לפני החג במייל או בווטסאפ ויודפס על ידי הנמען;
3. צרפו הוראות מדויקות לגבי הזמן שבו יש לפתוח את הפתק (למשל, לפני זמן הדלקת נרות, מיקום בהגדה או הצמדה לאפיקומן).

דוגמאות אפשריות:

ממי למי ← מכתב מנכד לסבא וסבתא ולהפך (או לחברים). אם יש כמה נכדים, ניתן לתאם ביניהם וכך יוכלו המבודדים לפתוח לאורך הערב מכתבים שונים.

תוכן המכתב ← בהתאם לגיל ומידת היכולת של השולח והמקבל (ברכה, ציור, פירוש שחשבת לשתף בסדר, משימה, קושיה, בדיחה משפחתית שבוודאי תצחיק אותו).

סגנון כתיבה ← כדאי לכתוב בסגנון אישי מתוך ההיכרות (למשל: "אתה בוודאי יושב כעת על הכיסא עם ידידות העץ, מאחוריך הספרייה הגדולה, ואתה תוהה כיצד תשאל מה נשתנה השנה...", או "נכד יקר שלנו! אתה עומד לשיר כעת מה נשתנה, שיר חזק ואל תחשוש אני שומעת אותך עד לכאן...").

2 : קורונה אישי

הכינו לכל משתתף כתר עם שמו שיחכה לו במקום המיוחד לו בשולחן. הלילה כולנו בני מלכים! :

3 : אחדות מתחילה במשפחה

הקורונה השיבה הביתה את המשפחה, את ההורים ואת הילדים. המשפחה היא היחידה הבסיסית של הקהילה. זהו הזמן לטפח את הבית, שהרי הבית הוא לא הקירות; הבית הוא אנחנו. הכינו פתקים והניחו אותם במרכז השולחן: בתחילת כל סימן, משתתף אחד פותח פתק, מקריא את המשימה הכתובה בו, ומבצע את המשימה (לדוגמה: אמור ליושב לימינך במה אתם דומים; אני מאד אוהב שאת/ה...; הדבר שאני הכי מעריך במשפחה שלנו הוא...; משהו שהייתי רוצה שנעשה ביחד בימי הקורונה וטרם עשינו הוא...; מקום בבית שאני אוהב במיוחד הוא...).

4 : תעודת הוקרה

הדפיסו ומלאו בעבור כל אחד מהילדים (וגם לגדולים יותר) תעודת הוקרה. הקדישו זמן למלא אותה באופן אישי המתאים לכל אחד. זוהי הזדמנות נהדרת להעצים את כל הרגעים הקטנים, שבהם למרות השהות הממושכת יחד ואי-היכולת לצאת או לפגוש חברים כמו תמיד, כל ילד המתין בסבלנות, שיתף, עזר והתחשב. כדאי להדגיש את המאמצים שכל אחד מהילדים השקיע גם כדי שיהיה לנו נעים ביחד וגם כדי להיות חלק מה'ביחד'. העניקו את התעודה בסוף הסדר או בכל שלב אחר שתבחרו. [תבנית תעודת הוקרה להורדה](#)

5 : מעשה מביטחון: סיפור לשולחן החג

'מעשה מביטחון' שסיפר רבי נחמן מברסלב נראה כאילו נכתב בדיוק בעבורנו - לפסח מיוחד ושונה זה. בסיפור מסופר על מלך שהחליט לבדוק האם קיים בממלכתו אדם חסר דאגות יותר ממנו. הוא מוצא אדם כזה, עני מאוד אך שמח בחלקו. בעקבות המפגש, מתעורר העני מדי בוקר לגזירות חדשות שהמלך גוזר: כל גזירה חמורה מקודמתו. הסגר הולך ומתהדק.

בקובץ המצורף תוכלו למצוא את הסיפור כולו, ולקרוא האם הצליח האיש להתמודד עם הגזירות החדשות ואיך כל זה נוגע אלינו בצורה כה ישירה ורלבנטית. מתאים לכל גיל.

6 : שירים ושמחה

שמחה ואופטימיות הם כוח חיסוני ומרפא. בקשו מכל המשתתפים, קטנים וגדולים, לבחור שיר שהם רוצים שיושר במהלך הסדר וכן לומר מתי הם רוצים שיושר. שיר שהם אוהבים, שיר שמתכתב לדעתם עם המצב (מדרשיר), או פשוט שיר שעושה להם שמח.

7 : משחק תפקידים אקטואלי

הכינו פתקים או כתרים עם 'תפקידים' שונים. כל משתתף מגריל או מקבל תפקיד (מנכ"ל משרד הבריאות, איש צוות רפואי, כפפה, מסיכה, אלכוהול וכדומה); אם קשה להציג תפקידים כאלה, ניתן לבחור תפקידים קלאסיים יותר, כגון פרעה, משה, כינה וכיוצא בזה). לאורך הסדר, זהו התפקיד של אותו משתתף: הוא אמור להעיר הערות או לדבר מגרונה של הדמות בהקשר הרלבנטי.

8 : יציאת מצרים בעידן הקורונה

"בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". בקשו מכל אחד מהמסובים לדמיין לעצמו את הסיטואציה שבה הוא נמצא במצרים ממש לפני יציאת מצרים - וברקע יש קורונה. קודם החג, בקשו מהמשתתפים לכתוב פוסט המתאר את החוויה (כאילו הוא כותב פוסט בפייסבוק) ולשלוח אליכם לפני הסדר. את הפוסטים הקריאו במהלך ליל הסדר. בקשו מיתר המשתתפים לנחש מי כתב את הפוסט. כדאי להכניס לתוך הפוסט רמזים שיאפשרו למשתתפים לגלות מי הכותב.

9 : המשפט שלי בהגדה

בקשו מהמשתתפים לעבור על ההגדה ולבחור את המשפט שהכי מעודד אותם כעת - משפט המחזק אותם מבחינה פנימית גם השנה. ילדים צעירים יכולים להיעזר באחים ואחיות או בהורים. בקשו מהמשתתפים לכתוב על פתק את 'המשפט שלהם'. לאורך הסדר, הקריאו מדי פעם משפט ובקשו מן המסובים לנחש מי כתב אותו. אפשרו למשתתף להסביר בכמה מילים מה יש בציטוט זה דווקא שממנו הוא שואב עידוד בימים לא פשוטים אלו.

10 : וכמובן יש דברים שלא משתנים. גם השנה כדאי מאוד...

← לנוח לפני הסדר; לא להגיע מורעבים (בעיקר הילדים הקטנים); אחרת לא תהיה פניית לשום דבר ממה שהכנתם); להכין מתנה קטנה שיש לכם בבית, או שקניתם קודם לכן, ולהניח במקומו של הילד הקטן כדי שיוכל לעסוק בה כאשר הוא מאבד עניין.

← לשיר כל שיר אפשרי בהגדה, אך לזכור שאי אפשר להספיק הכול.

← לקרוא את הרעיונות הכתובים בחוברת זו ואת ההגדה ולהגדיר מראש: מה חשוב לכם? היכן תרצו להתעכב? אילו רעיונות מתאימים לכם? מה רלבנטי בעבורכם השנה?

עושים סדר בבית

כלים, אביזרים ושאר ירקות ← כל מה שצריך להכין לסדר כהלכתו

1 : מה צריך להכין בעבור קערת הסדר?

קערה: גם אם אין לכם קערה פורמלית, ניתן לאלתר צלוחיות שונות ולהניח הכול בתוך מגש. אם אתם מספרים ביציאת מצרים בסלון, ניתן להתייחס לשולחן הסלוני כולו כאל קערת הסדר שלכם. יוצאי תימן משתמשים בכל השולחן כקערה.

בקצרה שישה מרכיבים:

זרוע: זרוע של עוף או כבש צלויה. צמחונים מניחים תפוח אדמה צלוי על האש.
חרוסת: את החרוסת מכינים בדרך כלל בערב ליל הסדר עצמו (אלא אם היא קנויה). מרכיביה משתנים בהתאם לעדות ולמנהגים השונים. מרכיבים נפוצים של חרוסת הם: יין אדום ותפוחי עץ, שקדים ואגוזים קצוצים דק־דק. יש המוסיפים תמרים או בננה. בררו מראש מה המנהג שלכם. הכינו כמות מספיקה בעבור הקערה ובעבור כורך.

חזרת: שורש חזרת מגורר.

כרפס: מקובל להשתמש בעלי סלרי/פטרזיליה או בתפוח אדמה מבושל.

ביצה: ביצה קשה בקליפתה.

מרור: חסה מרה או עלים מרים אחרים.

2 : ומה עוד צריך להכין מראש?

מצות ושאר ירקות

בקבוקי יין או מיץ ענבים: הכמות תלויה כמובן בגודל הכוס שלכם ובמספר המשתתפים. נפח הכוס המינימלי הוא 86 מ"ל. בליטר אחד יש בערך כמות של 8 כוסיות קטנות. חשבו את גודל הכוס כפול מספר משתתפים כפול ארבע כוסות
מצות בהתאמה לכמות אנשים ולסגנון האכילה שלהם.

עלי סלרי/פטרזיליה או תפוח אדמה מבושל לפי מספר המשתתפים. לא אמורים להיות שבעים מזה, ולכן יש צורך בכחצי תפוח אדמה קטן למשתתף (בגודל של קופסת גפרורים), מלבד הכרפס שהכנתם לקערה.

עלי חסה בגודל בינוני, מוכנים ונקיים כמספר משתתפים (בעבור 'כורך'). אם אתם נוהגים לאכול חסה גם במרור, תצטרכו כמות נוספת.

ביצים קשות לטבילה במי מלח לנוהגים; בערך חצי ביצה לאדם.

קערית מים עם מלח.

כלים ואביזרים

כיסוי מצות. אם אין לכם כיסוי מצות עם מקום מובנה לשלש מצות, מפיות יתאימו בהחלט לשם הפרדה בין המצות.

כוס או גביע אישי לארבע כוסות. הנפח המינימלי הנדרש הוא נפח של 86 מ"ל.
גביע לקידוש.

כוס לאלוהי הנביא (אם אתם נוהגים למזוג כוס לאלוהי הנביא).

הגדות פסח. אם אין בידכם - אפשר להדפיס באמצעות הורדה מרשת האינטרנט. אפשר גם לתת לילדים לצבוע מראש.

כיסוי לאפיקומן. כל שקית ניילון או בד תתאים לצורך זה.

כריות. כדי שתוכלו להסב בנוחות.

ומה צריך לבוא עכשיו?

הדפיסו והביאו לסדר, אנחנו איתכם בכל מה שצריך לבוא עכשיו, סימן אחר סימן

לפני שמתחילים

על השולחן מונחות שלוש מצות (המופרדות זו מזו במפית) וקערת הסדר. מקובל לסדר את מרכיבי הקערה בצורה של פעמיים סימן הניקוד סגול כשהם הפוכים זה מזה: זרוע למעלה מימין וביצה קשה למעלה משמאל ובאמצע מרור (מבנה של סימן סגול ראשון); מתחת סגול שני - מימין חרוסת, משמאל כרפס, ומתחת באמצע חזרת. הספרדים נוהגים את מנהג האר"י ומסדרים את הקערה בשני סגולים ישרים כאשר המצות מונחות בחלק העליון. מנהג התימנים הוא שאין קערה אלא מסדרים ירקות מסביב לשולחן ואת שאר המרכיבים מניחים לפני כל אחד מהמסובים.

ואז...

חייכו אל משתתפי הסדר שלכם, אולי אתם מודאגים - זהו ליל סדר משונה ולא רגיל - אולם בכוח החיוך להשפיע פנימה. מתוך שמחה והודאה נתחיל את הסדר.

קדש

מוזגים כוס ראשונה לכולם, ועושים קידוש בעמידה. הכוס חייבת להכיל 86 סמ"ק. שותים את רובה ובהסבה. בעדות שונות נוהגים שאחר הקידוש אחד מבני המשפחה מסובב את הקערה שלוש פעמים מעל ראשם של כל המסובים, כשהם שרים יחד "בבהילו יצאנו ממצרים; הא לחמא עניא...".

רחץ

ניגשים ליטול ידיים ללא ברכה. אם הכרפס שלכם אינו מונח על השולחן - זהו הזמן להביאו מהמטבח ואת מי המלח / לימון (לפי מנהגכם).

כרפס

מה אוכלים? בדרך כלל תפוח אדמה מבושל או סלרי/פטרוזיליה, טבולים במי מלח. לא אמורים להיות שבעים מזה. אוכלים פחות מכזית (גודל של קופסת גפרורים בערך). אם חוששים שהרעב יפריע להתרכז בהמשך - אפשר לאכול כזית.

יחץ

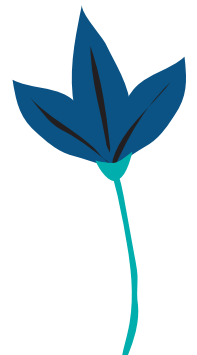
אתם זקוקים כעת לשקית או חתיכת בד כדי לעטוף בה את האפיקומן. חוצים את המצה לשני חלקים לא שווים: את החלק הקטן מניחים בין שתי המצות; ואילו את החתיכה הגדולה יותר מכניסים לשקית האפיקומן. אם יש ילדים שמחכים לחפש ולמצוא את האפיקומן, המטרה כרגע היא למצוא את הרגע המתאים להחביא אותו.

מגיד

הגענו לסיפור יציאת מצרים! ההגדה היא הבסיס שמתוכו אפשר לפתח שאלות ודיונים. בדיוק לשם כך הכנו לכם את הקובץ 'מהסגר לליל הסדר'.

בתחילת 'מגיד', אחרי 'הא לחמא עניא', מוזגים כוס שנייה אך שותים אותה רק בסוף 'מגיד'. במהלך 'מגיד' עוקבים אחר ההוראות שיש בכל הגדה מתי נוהגים להטיף מהכוס יין, או מתי יש לגלות או להגביה את המצות.

אם אתם ממוצא פרסי או בוכרי אתם מוזמנים להצליף זה בזה בעלי בצל ירוק ב"דינו"...

• רחצה •

• נוטלים ידיים לתחילת הסעודה. אם אתם נוהגים להחביא את האפיקומן וטרם עשיתם זאת - עכשיו זה ממש הזמן.

• מוציא מצה •

• אוחזים בשלש המצות (שהן כרגע למעשה שתי מצות שלמות וחלק מהמצה שבצעתם ב'יחץ') ומברכים 'ברכת המוציא'. מניחים את המצה התחתונה ומברכים רק על שתי העליונות 'על אכילת מצה'. מחלקים לכל סועד פרוסה מהמצה העליונה ומהמצה האמצעית השבורה. המצה התחתונה מחכה לכורך. בסך הכול אוכלים כמות של כשני זיתים (שלושת רבעי מצת מכונה) משתי המצות גם יחד. כיוון שזוהי כמות גדולה ולא ניתן לחלק את המצות של עורך הסדר לחלקים בכמות מתאימה, רצוי שלכל אחד מהמשתתפים יהיו שלש מצות משלו.

• מרור •

• כעת תצטרפו חרוסת ועלי חסה נקיים. כל משתתף מקבל עלה חסה בגודל בינוני או קצת קטן יותר (19 סמ"ק). כורכים יחד עם חרוסת ומברכים.

• כורך •

• לוקחים כמות של כחצי מצת מכונה (אפשר גם שלישי), שוברים לשני חלקים, ומניחים ביניהם קצת חזרת (חריין) או חסה (כמרור).

• שלחן עורך •

• עכשיו הביצים! הטבלה במי מלח. ומכאן לסעודה. אל תשכחו להשאיר מקום לאכילת האפיקומן.

• צפון •

• בסיום הארוחה, אם האפיקומן הוחבא, זה הזמן לבקש להביאו. אחרי האפיקומן לא אוכלים אך אפשר לשתות. אוכלים כמות של שלישי מצת מכונה בהסבה. מסיימים לפני חצות הלילה.

• ברך •

• מוזגים כוס שלישית ומברכים ברכת המזון. בסופה מברכים ושותים את הכוס השלישית בהסבה. מוזגים כוס לאלוה הנביא (לא כל העדות נוהגות מנהג זה), ואומרים 'שפוך חמתך' (בדרך כלל בעמידה). מוזגים כוס רביעית.

• הלל •

• אומרים פרקי הלל ובסופם מברכים ושותים את הכוס הרביעית בהסבה. אומרים גם ברכה אחרונה על היין.

• נרצה •

• מסיימים את ההגדה בשירי שבח והלל. כל משפחה שרה את השירים והפיוטים שהיא אוהבת.

שומרים הפקד לעירך כל היום וכל הלילה
תאיר כאור יום חשכת לילה.

יהי רצון שנזכה לשנה הבאה, יחד כל עם ישראל בבריאות ושמחה.

צהר

מבטיחה את עתידה היהודי של מדינת ישראל

חגיגות מעל 220,000 משתתפים חוגגים עמו במנייני תפילה בחגי ישראל בכל רחבי הארץ באווירה מאירת פנים ומכילה ומחזקים את הקשר עם המורשת.

שורשים מעל 63,000 עולים הוכיחו את יהדותם ובזכות זה שמרו על זהותם היהודית ועל חלקם בשרשרת הדורות.

חגים מעל 125,000 חתונה יהודית ומעל 63,000 עולים הוכיחו את יהדותם ובזכות זה שמרו על זהותם היהודית ועל חלקם בשרשרת הדורות.

רבני קהילות השתלמויות לרבני קהילה ולגשותיהם לקידום רבנות קהילתית מאירת פנים, מכילה, מקצוענית ומשתלבת במרחב בו היא פועלת.

כשרות מערך כשרות בפריסה ארצית למעלה מ-10 מיליון מנות כשרות נוספות בשנה בבתי אוכל בישראל.

מועצת רבני צהר פרום מרכזי לדיון בנושאים מהותיים. החלטות המועצה משפיעות על עיצוב יחסי דת מדינה וחברה בישראל.

צהר לאבלים רבני צהר מלווים בהתנדבות משפחות אבלים לקראת הלוויה, במהלכה ובתקופה שאחריה. רבני צהר יוכלו גם לומר קדיש אחרי יקיריכם.

מתנדבים למעלה מ-1,100 מתנדבים המקדישים מזמנם היקר למען עם ישראל.

מרכז האתיקה קידום התנהגות אתית-יהודית-ציבורית ופרטית ברוח תורת ישראל.

קבלת שבת קהילות משותפות של דתיים וחילונים מקבלות שבת מסורתית-ישראלית.

בר מצווה ליווי והדרכה של בני מצווה ומשפחותיהם עם מדריכים של צהר לקראת טקס מרגש, ערכי ומלא משמעות.

בת מצווה סדרת מפגשים אישיים וחוייתיים עם מדריכת בת מצווה של צהר, שמתכננת יחד עם הנערה לקראת מעבר משמעותי מילדות לבגרות.

פדיון הבן עריכת הטקס הנדיר והמרגש של פדיון הבן עם כהנים מתנדבים של צהר.

הסכמאהבה הסכם קדם נישואין למניעת עגיונות שמבוסס על ערכי שיוון וכבוד וזוכה להכרה הלכתית ומשפטית.

צהר עד מאה ועשרים ייעוץ הלכתי-אתי לחולה ולבני המשפחה. הקו החם מאיש ע"י צוות רבנים ואנשי מקצוע מתחום הרווחה, שיפגשו אתכם בכל מקום שתבחרו.

היו שותפים באחדותה ובשמירת זהותה היהודית של מדינת ישראל
רח' המלאכה 9, לוד | office@tzohar.org.il | טל': 077-7756565 | לתרומות 1800-071-414-071

